

УДК 930.2:725.941(477.51)«1781»

Інна Тарасенко

ЗУСТРІЧ МОНАРШИХ ОСІБ ТА ПОБУДУВАННЯ ТРІУМФАЛЬНОЇ АРКИ У ДОБРЯНЦІ 1781 р.

DOI: 10.5281/zenodo.6791945

© І. Тарасенко, 2022. СС BY 4.0

У публікації представлені документи, пов'язані з коротким перебуванням майбутнього імператора Павла I з дружиною на території України по дорозі до Італії. Уперше друкуються листи тодішньої найвищої старшини Ніжинського полку стосовно фінансування й підготовки зустрічі, а також побудови тріумфальних воріт у Добрянці в 1781 р.

Ключові слова: листи, документи, тріумфальна арка, шляхта, Добрянка, Павло I.

Історія північних районів Чернігівщини неодноразово привертала увагу дослідників¹. Так, протягом більше чверті століття сторінки «Сіверянського літопису» стали місцем публікації таких розвідок², у тому числі й наших, стосовно документів XVII–XVIII ст. Попри це історія маленьких містечок залишається недостатньо дослідженою. У цій статті на основі нововиявлених у Інституті рукопису НБУВ у фонді Лазаревського³ документів, які вперше вводяться до наукового обігу, буде здійснена спроба дослідити ще одну сторінку історії містечка Добрянки.

У фонді № I серед різних матеріалів є добірка документів (понад 100 одиниць зберігання, № 56568–56675), котрі пов'язані з організацією зустрічі майбутнього імператора Павла I з дружиною. Тут бачимо масу ордерів, рапортів, звітів, листів, що циркулювали в межах Ніжинського й Батуринського повітів у зв'язку з видатною подією. Можемо припустити, що ці документи походять із архіву підкоморія й предводителя дворянства Ніжинського та Батуринського повітів Якова Максимовича Почеки (1716–1786), оскільки його листи збереглися в чорнових варіантах, а вся інша документація в оригіналах і адресована здебільшого саме йому. Хронологічні рамки цієї справи: друга половина серпня – грудень 1781 р.

Це листування між тогочасною найвищою старшиною Ніжинського полку щодо короткого перебування в межах України членів монаршої родини. Нагадаємо, що 1781 р. – це zenit правління Катерини II. Її син і спадкоємець трону Павло Петрович (1754–1801), отримавши добру освіту, одружився вдруге з Марією Федорівною (Доротесою Вюртембергською) (1759–1828). Для розширення світогляду й завершення освіти, відповідно до тогочасної моди, молодий князь повинен був здійснити подорож до Європи. Кінцевим пунктом подорожі мала стати Італія, а шлях пролягав через Україну. Відтак правитель України, президент Малоросійської колегії граф П. Рум'янцев-Задунайський розпорядився прийняти молодого князя з дружиною з усіма можливими урочистостями й почестями.

¹ История городов и сел Украинской ССР: В 26 т. Черниговская область / АН УССР. Ин-т истории; Гл. редкол.: П.Т. Тронько (пред.) и др. Киев: Гл. ред. Укр. сов. энцикл. АН УССР. С. 601; Алгинин А.Н. Корни: очерки по истории русских старообрядческих слобод Добрянки и Радуля. Чернігів: Деснянська правда, 2006. 463 с.

² Клеменчук О. Куточок польського краю (з історії села Петруші Ріпкинського р-ну). 1999. № 3. С. 137–140; Кондратьев І. Любеч (матеріали до довідково-енциклопедичних видань). 2008. № 2. С. 35–45; Пиріг П. З історії Ріпок. 2005. № 2–3. С. 26–30; Поддубний А. Про походження назви селища Радуль. 2008. № 6. С. 77–80; Куценко Т. З історії гончарства в Олешні. 1995. № 2. С. 38–43; Мащенко С. Старообрядці на Придесенні (Історико-релігійознавчий нарис). 2000. № 5. С. 82–92; 3 нових документів до історії Сіверщини (др. пол. XVII–XVIII ст.). 2017. № 1–2. С. 140–175; 3 нових документів до історії Сіверщини (XVII–XVIII ст.). 2018. № 6. С. 60–97; 3 нових документів до історії Сіверщини (XVII–XVIII ст.). 2020. № 3. С. 61–103.

³ Інститут рукопису Національної бібліотеки України ім. Вернадського (далі – ІР НБУВ) Ф. І. Од. зіб. 56568–56676.

Для цього 2 вересня (22 серпня) 1781 р. граф П. Рум'янцев-Задунайський повідомив генерального суддю у 1756–1782 рр. Іллю Журмана, що маршрут подорожі на відрізьку Добрянки (нині – див. Добрянка на півночі Ріпкінського р-ну) – Київ буде пролягати по землях Чернігівського й Київського полків і треба буде облаштувати все належним чином. І. Журман, діючи відповідно до наказу Рум'янцева, розпорядився підготувати зустріч монаршого подружжя на кордоні в Добрянці, біля якої раніше проходив кордон між Гетьманщиною і Річчю Посполитою, а нині – кордон між Україною та Росією⁴. Також треба було підготувати станції, де подорожні міняли б коней, будинки, де б вони ночували, обідали й відпочивали. Таких станцій готували кілька – Олишівка, Чемер та Козелець. Ніжинському і Батуринському повітам належало облаштувати станцію у с. Чемер Київського полку. Для цього зокрема треба було забезпечити провіантом подорожніх і надати гідний конвой із числа місцевої шляхти. А визначені будинки «убрать лутчим и возможным образом в расужденіи зеркал, стульев, столов, столиков и занавісья и иных мебели», які треба було тимчасово забезпечити своїми або розшукати в найближчих дворянських домах⁵. У Чернігів та Київ мало б з'їхатися по можливості все дворянство. Вочевидь, були видані й інші розпорядження, бо до цієї справи долучилася й старшина Ніжинського полку, зокрема Я. Почека, колишній ніжинський полковий осавул (1751–1754), полковий писар (1757–1772), підкоморій і предводитель Батуринського й Ніжинського повітів (1775–1781). Так, з листа Григорія Краснокутського дізнаємося, що сам Почека опікувався пошуками фаянсового сервізу для достойного прийому поважних гостей, і навіть «разных сортов салаты и других зелій»⁶.

Наприкінці серпня шляхті обидвох повітів від імені Я. Почеки через сотенну старшину були розіслані повістки («пакет с предписанием») прибути на станцію Чемер у розпорядження надвірного радника Григорія Карповича Долинського і полковника Петра Івановича Забілі для участі «в приготовленіи тамо всего надлежащего» до 1 вересня. У разі невиконання наказу – «в противном случае не подвергли б вы себе отвіту к штрафу». Такі накази надіслані капітану Василю Кандибі, поручику Степану Кулаковському, прапорщикам Оболонському й Кулаковському, хорунжому полковому Григорію Троцькому, військовим товаришам Андрію Лободі, Петру Велентію, Дмитру Башуцькому, Мойсею Грищенкову, Івану Строгову, Андрію Редькі, колезькому канцеляристу Занкевичу та багатьом іншим. Так, військовий товариш А. Лобода отримав таке призначення від шляхетського зібрання й перебував у Чемері від перших чисел вересня «по проезд их императорских высочеств октября по 11 числа»⁷.

Конотопський, новоборзенський, новомлинський сотники негайно розіслали накази всій шляхті. Наприклад, конотопський сотник Андрій Торанський 6 вересня 1781 рапортував, що сповістив дворянство Конотопської сотні про з'їзд усіх на зустріч князя, а саме – майору Леонтію Парпурі, титулярному раднику полковому судді Петру Базилевичу, капітану Івану Мацієвичу, поручику Петру Кандибі⁸. Інші сотники також рапортували Я. Почечі про виконання.

Децю пізніше (1 вересня) І. Журман написав нового листа до Я. Почеки. У ньому були повторені положення попереднього й додано, що для зустрічі монаршої сім'ї в Добрянці там має бути дворянство Ніжинського та Батуринського повітів «непремінно» до 20 вересня. Точної дати прибуття подорожніх ніде в листах не зустрічаємо, але судячи зі свідчення А. Лободи, ця подія відбулася на початку жовтня 1781 р.

24 (13) вересня 1781 р. Г. Долинський уже був у Чемері й разом із Іваном Марковичем написав листа до Почеки. У листі доповідали про готовність будинку для монархів, але не вистачало сукна для покриття ганку. Тому вони послали це сукно Журману з проханням докупити такого самого⁹.

Важливою подією урочистостей мала стати тріумфальна арка, іншими словами брама, при в'їзді у Добрянку. В Європі з часів Давнього Риму існувала свого роду мода на тріумфальні арки та брами на честь переможної битви або важливої події. Арки розташовувались при в'їзді до міста, чи на великих шляхах, багато оздоблювались скульптурами, написами. Серед найвідоміших таких споруд – арка Тита і арка Костянтина в Італії, Тріумфальна арка в Парижі, Тріумфальна арка Оранжа у Франції. На території Російської імперії намагалися не відставати від такої традиції й будували тріумфальні арки на честь сходження на престол, перемоги над Наполеоном або, як у Могилеві та Благовіщенську,

⁴ ІР НБУВ. Ф. І. Од. зіб. 56667, 56659.

⁵ ІР НБУВ. Ф. І. Од. зіб. 56659.

⁶ ІР НБУВ. Ф. І. Од. зіб. 56649, 56584.

⁷ ІР НБУВ. Ф. І. Од. зіб. 56598.

⁸ ІР НБУВ. Ф. І. Од. зіб. 56579.

⁹ ІР НБУВ. Ф. І. Од. зіб. 56587.

на честь приїзду монарха. В Україні яскравим прикладом може бути арка в Новгороді-Сіверському, побудована в 1786 р. на честь приїзду Катерини II.

Про будівництво арки-брами свідчить лист від 22 (11) вересня 1781 р. до Почеки, написаний Павлом Остроградським і Федором Туманським. Відзначимо, що Павло Федорович Остроградський (1730–1813) був бунчуковим товаришем із 1760 р., підкоморієм Миргородського полку (з 1764 р.). Стосовно Федора Туманського, то тут є аж два представника цього роду – тезки. На нашу думку, ним був Федір Григорович (1734 – після 1798), ківський полковий осавул (1764–1780), бунчуковий товариш, козелецький повітовий предводитель дворянства (1785–1796). Федір Йосипович (1757–1810) хоч і служив із 1774 р., але розквіт його кар'єри припадав на пізніший період. Будівництво арки успішно відбулося «по врученому нам плану и эмблемам». Виділених коштів (600 руб.), що витрачались на підготовку зустрічі й на будівництво арки, виявилось недостатньо. Автори листа просили терміново надіслати їм не менше 400 руб., насамперед для платні «живописцов, рішников, столярей, кузнецов, такожде на дерево, гвоздь»¹⁰. Із грошима виникла певна затримка, бо спочатку Почека відмовився платити додаткові кошти й написав відповідного листа Остроградському й Туманському. Обурені такою відповіддю, останні відписали після 21 (10) вересня й пригрозили припинити роботи й доповісти «куда слідує»¹¹.

Для вирішення цієї проблеми дворянство Ніжинського й Батуринського повітів зібралось й позичило гроші під вексель у Глухові, у бунчукового товариша Семена Йосиповича Марченка¹². Позику розподілили між усім дворянством пропорційно до прибутків. Про це свідчать рапорти про отримання повістки та листи-пояснення тих, хто з певних причин не міг прийти 29 жовтня у Ніжин і давав свою згоду на рішення загальних зборів. У справі є оригінал списку на 3-х аркушах тих, хто вніс кошти і на яку суму, датований 29 жовтня 1781 р.¹³ Усього зафіксовано 93 імені поважних осіб – судді, колезькі і надвірні радники, військові (полковники, майори, капітани, комісари, хорунжі), сотники, осавули, війти та ін. Зустрічаємо й жіночі імена – «Пелагея Семеновна» і Оболонська. Можна припустити, що віддавати мали до кінця 1781 р. На будівництво арки в Добрянці гроші збирала шляхта не лише Ніжинського, а й Гадяцького та Миргородського полків¹⁴. Про збір коштів свідчать листи й розписки про передачу грошей, які збирали аж до кінця грудня 1781 р.¹⁵

Не вся шляхта з нетерпінням чекала прибуття спадкоємця трону, оскільки є у справі рапорти сотників зі списками тих, хто не схотів або не зміг, із певних причин, підписати повістку про негайне прибуття до Чемера або до Ніжина для збору необхідних коштів¹⁶. Усе ж видно, що гроші, як і все необхідне, було надано, і всі приготування успішно завершилися. Представників монаршої родини належно зустріли. 27 (16) жовтня 1781 р. царевич Павло написав листа з с. Жидівці (нині – с. Квітневе Попільнянського р-ну Житомирської обл.) до графа П. Рум'янцева-Задунайського. У ньому він висловив подяку «за труды и попечения ваши в учиненних вами хороших приуготовлениях для моего проезда чрез Малороссию..., примітил я желаемой порядок и благоустройство во всех частях оной вами введенния с отменною чувствительностью видел я знаки усердия малороссийского дворянства»¹⁷. Того ж дня подібного листа надіслала до графа й дружина спадкоємця престолу¹⁸.

Стосовно самої брами в Добрянці, то, на превеликий жаль, вона не збереглася. Не дійшло до нас ім'я автора проекту й жодного зображення або документальної згадки (окрім наведених нами) про цю споруду. Думаємо, вона була подібна до новгород-сіверської арки. Скоріш за все збудована також у стилі класицизму й скромніша, оскільки Добрянкою була на той час лише слобідкою, а Новгород-Сіверський – центром намісництва. Узагалі залишаються відкритими питання – хто автор проекту арки, сам вигляд споруди, коли й чому вона була зруйнована. Подальші пошуки можуть прояснити це питання.

У додатках до статті наводимо копії документів стосовно приїзду членів монаршої родини та зведення тріумфальної арки в Добрянці. Зазначимо, що слова, які не вдалося розібрати, позначені – (...)*. Квадратними дужками позначені пропуски в тексті або відновлені за змістом слова. Підписи-автографи в документах підкреслені нами.

¹⁰ ІР НБУВ. Ф. І. Од. зіб. 56589.

¹¹ ІР НБУВ. Ф. І. Од. зіб. 56590.

¹² ІР НБУВ. Ф. І. Од. зіб. 56642.

¹³ ІР НБУВ. Ф. І. Од. зіб. 56624.

¹⁴ ІР НБУВ. Ф. І. Од. зіб. 56592.

¹⁵ ІР НБУВ. Ф. І. Од. зіб. 56641.

¹⁶ ІР НБУВ. Ф. І. Од. зіб. 56615, 56617, 56636, 56627.

¹⁷ ІР НБУВ. Ф. І. Од. зіб. 56631.

¹⁸ ІР НБУВ. Ф. І. Од. зіб. 56632.

№ 1.

1781, вересня 2 (серпня 22). Глухів. Лист Іллі Журмана до Якова Максимовича Почеки.

«Милостивый государь мой, Яков Максимович.

Его сиятельство высокоповелительный господин генерал фелдмаршал, малороссийский генерал-губернатор, коллегіи Малороссийской президент, сенатор и разных ординов кавалер, граф Петр Александрович Румянцов Задунайский полученным мною сего августа 22-го дня предложением прописывая, что доходившие пред сым извѣстия о вождѣлннм сего края посещеніи удостовіряются нынѣ полученным им высочайшим рескриптом, что будет имѣть щастіе видѣть в сых предѣлах их императорския высочества государя великого князя и государыню великую княгиню, путешествующих по высочайшему ея императорскаго величества соизволенію в Италию. Изволил мнѣ повелѣть для учрежденія вами с благородным обществом лутчих мѣр к тому времени на встрѣтленіе при гран[и]ці в Добрянки и надлежащее на станціях приутовленіе и чтобы вы извѣстили, дабы всі желающие пользоваться сым щастливым и вождѣлннм случаем дворянство обоого пола спихались, Чернигов и Киев каждой по способности, а опредѣленным от вас и общества на станціях дворянам, дабы они приутовляли там доми по неудобности за скоростію от казны снабдить всіми уборами найприлжннѣ постарались их убраться лутчим и возможным образом в расужденіи зеркал, стульев, столов, столиков и занавісыя и иных мебелией, что все могут они на то время употребить из своих или отыскать из находящихся в близости дворянских домов и чтобы вы придтвердили им отправляемим от высочайшего двора с провизіями придворным, чиновникам (?) для сложения оных удобных отводили мѣста, так и в содержаніи их оказывали всякия услуги. Я о сем как от вашего высокоблагородия, так и прочих господ предводителей, ожидаю найскорійшаго и порядочннѣшаго исполненія, о чем увѣдомить меня не оставте для отрепортованія его сиятельству. В протчем с почтением к вам емь вас, милостиваго гсдря моего, покорный слуга Илія Журман.

1781 года августа 22 д. Глухов.

Р. С. Суцая благопристойность и непремінная надобность требует, чтобы на всякой станціи так, как и на опредѣленных вашему повѣту с (?) приезде карет до комнат к покрыттю дороги, имѣть сукно в приутовности».

(ІР НБУВ. Ф. І. Спр. 56659. Оригінал. На початку документа запис: «Получен 25 августа в 8 часу пополудни»).

№ 2.

1781, вересня 5 (серпня 25). Нові Млини. Лист Григорія Краснокутського до Якова Почеки.

«Батюшка, милостивый гсдрь, Яков Максимович.

Писмо ваше, милостивого гсдря, о следованіи мнѣ в Чемер я имел честь получить и по оному исполняя повеленіе ваше со всем предписаніем от вас к отезди изготовился и на сих днях вместе з господами надворним советником Григоріем Карповичем Долинским и протчими от вас назначенными, введу. Касателно же толко прописываемого вами фаянцового сервизу, я его у себя не имею, а хотя и есть у меня каменной (?) калуужской, как я вам в Глухове докладывал, но и тот (?) не полной, а часть оново. А так в скором времени фаянцового (...)* негде, для того милостивый гсдрь не изволите ли оной от ково другово здешнего повету на чемерскую станцію приказать доставить.

Я же при засведетелствованіи должника моего вам, милостивому гсдрю, высокопочитанія искреннейшею преданностію пребиваю навсегда. Батюшка, милостивый гсдрь вашего высокоблагородія всепокорнейшой слуга Григорей Краснокуцкий

От 25 августа 1781 году. м. Новый Млин».

(ІР НБУВ. Ф. І. Спр. 56649. Оригінал. На початку документа запис: «Пол[учено]1781 году августа 28 д.»).

№ 3.

1781, вересня 10 (серпня 29). Ніжин. Лист Якова Почеки до Івана Яковича Н.

«Милостивый государь мой, Иван Яковлевич

25 числа настоящего мсця от его превосходительства Ильи Васильевича, получено мною предписание с известіем, что сей край будет имет щастіе видет в сих пределах их императорския высочества государя и великого князя и государыню великую княгиню, путешествующих по высочайшему ея им[ператорско] в[еличеств]а соизволенію в Италию и чтобы я извѣстил, дабы все желающие ползватся сим щастливым и вождѣлннм случаем дворянство обоого полу съехались в Чернигов и Киев, каждой по способности. Я вам о сем даю знать с тем, что как вы назначены к встрече в месте со мною в Добрянке, то и благоволите зараз к тому изготовытс и меня з сым нарочным уведомит о болезни ж вашей, естли паче чаянія быт ва (!) к назначенному месту не можете, репортоват ли мнѣ к его пр[евосходител]ству Ильи Васильевичу уведомит мене не оставте. (...)» же в сем писме вашем усиливающейся в вас слабосты уволнит я без ведома вышней власти не могу в рассужденіи что о назначеніи вас к таковой в Добрянке встрече, учинено оной донесеніе. В протчем когда вы и посему отрекатиметесь, то принужден буду о сем под резолюцію представит куда надлежит. А за сим с моим почтением пребываю вашего высокоблагородія покорнейший слуга Яков Почека.

29 августа 1781 году Нежин».

(ІР НБУВ. Ф. І. Спр. 56655. Чернетка).

№ 4.

1781, вересня 12 (1). Лист Іллі Журмана до Якова Почеки.

«Милостивый государь мой! Яков Максимович.

В силу предложения его сиятельства высокопозелительного господина генерал фелдмаршала, малороссийскаго генерал-губернатора, сенатора, коллегіи Малороссийской президента и разных ординов кавалера, графа Петра Александровича Румянцова Задунайского о дачи вами в своїх повітах известия к сезду желающаго ползоватся сым вожделинным случаем дворянства обоого пола в Чернігов или Киев по способности; так и о приліжнійшем определленными от общества на станціи дворянами всякими потребными мебелями уборі приутовляемых там домов разным образом, дабы оние отпавляемым от высочайшаго двора с провизіями придворным чинам к сложению оных удобные отводили міста и в содержаніи их оказывали бы услуги. Я вашему высокоблагородию прошедшаго августа 24 писал. По положению ж приближающагося непреміннаго термина судя необходимости быть в совершенных на ваших станціях приутовленийх сколь по точности вышеизясненнаго предписания, столь и по установлению общаго собрания отвѣтствующих. Вашему высокоблагородию сым вторично рекомендую к сохранению на тіх станціях добраго порядка приложить во всем вам старание, как от меня в силу его сиятельства предложения и писано было, а между тім обьявить назначенным вами с шляхетством из вашего повіта господам, дабы для встречи их императорских высочеств на границі в слободі Добрянки съехались с вами в оную Добрянку сего сентября к 20 числу непремінно.

В прочтем с истинным почтением честь имію пребыть вашего высокоблагородия милостиваго государя моего покорный слуга Илья Журман

1781 года сентября 1 числа).

(**IP НБУВ. Ф. I. Спр. 56573. Оригінал. На початку документа запис: «Пол[учено] сентяб-ря 5 д. 1781 года».**)

№ 5.

1781, вересня 21 (11). Добрянка. Лист Павла Остроградського і Федора Туманського до Якова Почеки.

«Высокоблагородный и достойнопочтенный господин коллежский ассесор подкоморый и предводитель повіту Батуринского и Ніжинского Яков Максимович, милостивый государь наш.

Строение сооружаемых от усердия малороссийскаго шляхетства на границі триумфальных ворот, по врученому нам плану и эмблемам происходит с должным успехом и рачением. Теперь же принуждены будем имѣть остановку по недостатку денег, ибо по счету представленному нам (и нами свидѣлствованному) от комисара для скуплі и отпуску материалов определленнаго войсковаго товарища Макухы Криницкаго дійствительно уже в расході шестьсот рублей и именно триста пятьдесят рублей заплачено, а двісті пятьдесят рублей на вірі. И как чрез сей в деньгах недостаток мы и в порученном нам ділі усматриваем безнужную и излишнюю остановку, то мы чрез сие ко всім господам предводителям, в том числі и вашему высокоблагородию, сообщая, требуем немедлінной и в самоскорійшем времени присылки их з каждого повіта по пятидесяти рублей. В противном же случаі за несовершенство работы мы повинны не будем, ибо соразміря ныні оставшуюсь работу, потребно впредь еще на работников разнаго рода, яко то живописцов, рішников, столярей, кузнецов, також де на дерево гвоздье и прочтое не меніе четырехсот рублей. В ожиданіи таковой денег присылки как прежних от вас за каждой свій повіт по пятидесяти рублей еще не полученных, так и ныні требуемых, пребываем с должным почтением вашего высокоблагородия милостиваго государя нашего покорные слуги

Павел Остроградской.

Федор Туманский.

3 Добрянки сентября 11 д. 1781 года».

Адреса на звороті: «Высокоблагородному и достойнопочтенному господину коллежскому ассесору, подкоморю и предводителю двух повітов батуринскому и ніжинскому Якову Максимовичу Почекі от находящихся при строении триумфальных ворот указное сообщеніе».

(**IP НБУВ. Ф. I. Спр. 56589. Документу передуд запис: «Пол[учено] 1781 году сентяб-ря 18».**)

№ 6.

1781, після вересня 21 (10). Лист Павла Остроградського і Федора Туманського до Якова Почеки».

«Высокоблагородный господин коллежский ассесор и двух повітов Батуринского и Нежинского предводитель Почека!

К крайнему удивлению нашему получили мы от вас пуценное вами к нам из Нежина десятого числа сентября письмо, в котором вы самы собою (а не согласиём шляхетства, коего воли воли (*це слово написано двічі – I. T.*) вы токмо исполнитель) отказываете снабдить нас денгами к сооруже- нию ворот цілой (?) Малья России шляхетством прожектированных. На оное изьясняем вам кратко:

1-е. Изволите вы отзываться, что таков же предводитель полков Миргородского и Гадяцкаго, господин коллежский ассесор Война отпустил нам пятьдесят, а не сто рублей. Во опровержение сего вашего неправильнаго мнения препровождаем при сем для увідения первое его к нам сообщеніе, из коего усмотрите, что он за два свои повіта прислал нам сто рублей.

2-е. Упоминаете вы тамо же, что благородное малороссийское шляхетство якобы постановило отпустить на постройку ворот пятьсот рублей, то сие произошло или от того, что вы постановления шляхетства или не читали или не знали, и что

3-е. Сей ваш отказ есть собственно происходящий от вас, а не от шляхетства. Прилагаем вам в доказательство вторичное сообщеніе господина предводителя глуховского, которой свідомый о

усердии шляхетства на наше уже вторичное требование тотчас другие пятьдесят рублей прислал и так получили мы от глуховского предводителя сто рублей. На вторичное наше сообщение с требованием сверх первых пятидесяти рублей с каждого повета и еще по пятидесяти, вы уже никаким не удостоили нас ответом. Мы чрез сие вашему высокоблагородию сообщая и ведая, что вы находите уже в Добрянке, объявляем, что ежели мы сегодня принадлежащих от вас нынѣ недосланных первые пятьдесят, а в другой раз неприсланных ста рублей чрез отправляемого к вам с сим комисара не получим, сегодня ж в вечеру работников ежедневно о заплаті нас стужающих (?), распустим и работу приостановив, куда слідуе при репорты отправим.

Вашего высокоблагородия покорные слуги

Павел Остроградской.

Федор Туманский».

(ІР НБУВ. Ф. І. Спр. 56590. Оригінал).

№ 7.

1781, вересня 21 (10). Лист Федора Войны до Павла Федоровича N і Федора Йосиповича N.

«Милостивые государи мои, Павел Федорович, Федор Осипович!

Письмо вашего высокоблагородия от 30 августа пущенное получил я с почты сего сентября 10 числа послѣ полудня в 4-м часу.

Требуемые сто рублей от шляхетства Миргородского и Гадяцкого полков на сооружение в слободѣ Добрянкѣ триумфальных ворот при сем в ассигнации чрез сотенного городиского асаула Саву Котлярева посылаю. Покорнѣйше прошу находящемся тамо комисару г. войсковому товаришу Игнату Макухину приказать в приѣмѣ их дать тому нарочному росписку. Пребываю в прочем с моим должным почтением ваш милостивых государей моих покорнѣйший слуга Федор Война.

С подлинным читал канцелярист Петр Нарбут

1781 года сентября 10 д.».

(ІР НБУВ. Ф. І. Спр. 56592. Копія. Вгорі напис: «Пол[учено] 1781 сентября 18 д.»).

№ 8.

1781, вересня 24 (13). с. Чемер. Лист Григорія Долинського й Івана Марковича до Якова Почеки.

«Милостивый гсдр наш, Яков Максимович.

Заготовленной дом в селѣ Чемер для известнаго случая прибран уже как можно было лутше уведомляем. Но имѣющоесь при оном домѣ крыльцо длиною девяти аршин, чрез которое все надлежит быть сукну непременно. От вашего ж высокоблагородия дано сукна на сию станцію пять аршин толк. Для того оное сукно посылаем с подателем сего к вам обратно, с тем, чтоб ваше высокоблагородие соблагоизволили приказать докупить еще такового же точно четири аршины и прислать к нам. Ежели ж сего не учините, то сами судите каково ето будет, когда толк половина крильца наркочется, сукном, а далѣе голо. Осміют нас да и стоятимет того, ибо весьма дурно.

Милостивый гсдр наш вашего высокоблагородия покорнѣйшие слуги Григорий Долинский, Иван Маркович

Сентября 13 дня 1781 году

Чемер».

(ІР НБУВ. Ф. І. Спр. 56587. Оригінал. Зверху документа запис: «Пол[учено] сентября 16 д. 1781 году»).

№ 9.

1781, вересня 25 (14). Лист Василя Кочубея до Павла Федоровича N і Федора Йосиповича N.

«Милостивые государи мои Павел Федорович и Федор Осипович.

По требованию ваших высокоблагородий с моего предводительства в добавку прежних на достройку триумфальных ворот с нарочным чрез сотенное королевское правление пятьдесят рублей посылая емь с истинным почтением милостивые государи мои ваш покорный слуга Василей Кочубей

С подлинным читал коллежский канцелярист Петр Нарбут.

14 сентября 1781 году».

Адреса: «Его высокоблагородию господин коллежскому асесору и предводителю нѣжинскому и батуринскому Якову Максимовичу Почекі от избранных шляхетством для строения триумфальных ворот»

(ІР НБУВ. Ф. І. Спр. 56591. Оригінал. Запис: «Пол[учено] сентября 17 д. 1781»).

№ 10.

1781, жовтня 13 (2). Початок рєстру шляхти Нѣжинського й Батуринського повітів з вказівкою суми внеску на спорудження тріумфальної арки в Добрянці.

«Расположение коликое число полку з шляхетства заплатит вомісто издержанных от повітов Нѣжинского и Батуринского на сооружение в Добрянкѣ ворот и ради приутовления на доставшейся оным повітам в числі протчаго малоросійских полков шляхетства станцій полку Киевского в Чемері, учинено 1781 году октября 29 д..

Граф Витгенштейн 20 [рублів]

Полковник Терनावиот 20

Полковник Селецкий 20

Полковник Жураковский	20
Коллежский советник Мотонис	20
Надворный советник Долинский	20
Надворный советник Селецкий	20
Полковник Забіла	20
Пример майор Скерлет	20
Майор Гаврило Божич	10
Пелагея Семеновна	10
Майор Рудавский	5
Майор Закревский	10
Майор Краснокуцкий	2
Подкоморий Маркович	10
Судия земский Левиский (?)	4
Подсудок Жураковский	10
Подсудок Гриценко	10
Андрей Паскевич	2
Иван Романовский	2
Яков Тарасевич	5

[...].».

(ІР НБУВ. Ф. І. Спр. 56624. Оригінал).

№ 11.

1781, жовтня 17 (6). с. Добрянка. Лист Павла Остроградського й Федора Туманського до Якова Почеки.

«Высокоблагородный господин предводитель ніжинский Яков Максимович, милостивый государь наш!

По сообщенном нам зділанному вчерась расположению слідует с вашего полку на заплату работникам бывшим у триумфальных ворот 4 рубля 22 копейки. Которые и просим во избжание дальших клопот посланому з сым комісару отдать. Также и о полученном нами от предводителя погарского холсті учинить между собою роцет.

Ваши покорные слуги

Павел Остроградской

Федор Туманский

Добрянка октября 6 д. 1781».

(ІР НБУВ. Ф. І. Спр. 56593. Оригінал).

№ 12.

1781, жовтня 17(6). Розписка Гната Кривицького.

«1781 года октября 6 дня.

Приняв я по роцету гспд предводителей от Ніжинского и Ботуринского повета гспдна предводителя Якова Максимовича Почеки в число употребленных на строение в Добрянки триумфальных ворот четыре рубля двадцать две копейки да за прислание от гспдна погарского предводителя Лашкевича тысячу аршин холста, доводячиеса три рубля 38 ко[п], итого всех семи рублей пятьдесят шесть копеек.

Принял войсковий товариш Игнат Макухин Кривіцкіий.

(ІР НБУВ. Ф. І. Спр. 56594. Автограф).

№ 13.

1781 р. Квит.

«За купленное на станцию Чемерскую десять аршин алого сукна заплачено тридцят пять рублей»

(ІР НБУВ. Ф. І. Спр. 56595. Оригінал).

№ 14.

1781. Рішення представників дворянства.

«Собравшиесь шляхетство с предводителем в разсужденіи употребленной на случай приуготовления необходимостей прывысочайшем и вожделеннейшем посіщеніи сего края трехсот рублей суммы, которая предводителем с некоторым шляхетством в Глухові взаймы на вексель взята, по уплате скорійшей общо, согласное распоряжение учинили таково: как собранные в Глухов предводители и шляхетство приняли на себя все приуготовления, потребные на учрежденных станциях, так употребленную на то сумму расположить на самых себе, по пропорціи владіний и имущества.

Генерал порутчик граф Витгенштейн.

От артил[еріи] полковник Иван Тернавиот.

Полковник (...)»*.

Подсудок земский Петр Жураковский.

Бунчуковий товариш Иван Романовский (?).

Бунчуковий товариш Александр Стрещенцов.

Полковой асаул Алексей Павловский.

Сотник борзенский Николай Рыба.

Сотник шаповаловский Петр Псиол.
Сотник ивангородский Иван Забіла.
Войковий товарищ Григорий Велектій.
Войсковий товариш Семен Полішко».
(ІР НБУВ. Ф. І. Спр. 56656. Оригінал).

№ 15.

1781, листопада 7 (жовтня 27). Звіт конотопського козака М. Бурди.

«Реестр кто зачем на объявленной мною подписки в видінії повістки господина предводителя шляхетств повітов Нежинского и Батуриного коллежскаго ассесора подкомория нежинского Почеки о съезде в Ніжин в полковую канцелярию ко учинению расположения о собраніи денег на станціи Чемерск для искупления надлежащих припасов употребленных не подписался 1781 году октября 27 д.

Капитан Иван Мациевич, капитан Василь Кандиба, подпоручик Петр Кандиба, корнет Исай Тишалинов, полковий асаул Филип Приймаков, полковий хоружий Андрей Кандиба.

Войсковие товарищи: Алексій Костенецкий, Андрей Лобода, Афанасий Нестерович, Иван Езучевский, Семен Езучевский, Яков Сердюков, Василь Армошевский, Степан Парпура, Григорий Мироновский, Петр Велентій, Данило Кузюра, Емелиян Коропчевский, Матвій Харевиц, Кирило Лазкевич – по небитности в домах не подписалис.

Андрей Редка, возний Иван Яремов.

Войсковие канцеляристы: Федот Костенецкий, Иван Гацук, Осип Костенецкий, Павел Кравченко, Федор Лобода, Иван Прасол.

Значковые товарищи: Сидор Чорний, Яков Парпура, Герасим Симоновский, Иван Хелкидоцкий.

Сотенные атаманы: Антон Борчевский, Захарий Шкляр, Максим Базалій, Алексій Кияница.

Суда генерального авшкултант Мойсей Костенецкий – за небитием в домах не подписалис.

Секунд майор Леонтий Пурпур.

Войсковие товарищи: Иван Мартишко, Василь Воленко

Полковие канцеляристы: Степан Езучевский; объявиванно – персонално оним, неведомо почему не подписалис.

Павел Кашпуровский, Иван Герасимовский, генеральной артилеріи канцелярист Захарий Осташко, войскового товариша син Яков Гацук (?) – по небитности в домах не подписалис.

К сему реестру козак конотопский Михайло Бурда подписался, а вмісто его неграмотного по его рукоданному прошению руку приложил сотенний протоколист Василь Грабков».

(ІР НБУВ. Ф. І. Спр. 56636. Оригінал).

№ 16.

1781, листопада 7 (жовтня 27). Рапорт з івангородської сотенної канцелярії.

«Високоблагодному и достойнопочтенному гспдну предводителю шляхетств повітов Ніжинского и Батуриного, коллежскому ассесору подкоморию ніжинскому Якову Максимовичу его високоблагодородию Почеки з сотенной ивангородской канцелярії рапорт.

Присланная от вашего високоблагодородия от 18 сего октября повістка о съезде в город Ніжин в полковую канцелярию сего октября на 29-е число всім господам шляхетству, в сотні Ивангородской жительствоющим, ради чинения расположения о занятых на вексель. в Глухові денег собравшимс в Глухов по зазиву вишшей власти, повітов Ніжинского и Батуриного знатнійшого шляхетства, будучи под распоряжением его превосходительства гспдна дійствительного статского совітника и Малороссийской коллегіи члена Илиі Васильевича Журмана обьщественно для ожидаемого тогда вожделиннійшого здешняго краю посіщения, кое нини путешествоем их императорских высочеств государя великого князя и государині великой княгини учиненно, воздвигнут от шляхетства на малороссийской граници, в слободі Добрянки триумфальние ворота и для приему учиненного на станциях подліжащаго приуготовления чрез нарочно определенного от сотенной ивангородской канцелярії козака сотні Ивангородской Осипа Федоряку всім в сотні здешней благороднійшому шляхетству объявиванно, о чем вашему високоблагодородию сотенная ивангородская канцелярия сим репортует.

Сотенний писар Сава Барановский.

1781 году октября 27 д. № 698».

На звороти: «Високоблагодному и достойнопочтенному гспдну предводителю шляхетств повітов Ніжинского и Батуриного, коллежскому ассесору, подкоморию ніжинскому Якову Максимовичу, его високоблагодородию Почеки, з сотенной ивангородской канцелярії рапорт № 698».

(ІР НБУВ. Ф. І. Спр. 56639. Оригінал, завірений печаткою, яка погано збереглася. Вгорі на документі напис: «Пол[учен] ноябра 7 д. 1781 году»).

№ 17.

1781, жовтня 27(16). с. Жидівці. Лист царевича Павла до графа П. Рум'янцева-Задунайського.

«Копия.

Жидовец октября 16 дня 1781 года

Граф Петр Александрович.

Оставив сегодня нашу границу, я счытаю приятним для себя долгом изъявить вам мое искренное благодарение за труды и попечения ваши в учиненных вами хороших приуготовлениях

для моего проезда чрез Малороссию. Не мение признаю я себя обязанным оказать вам то совершенное удовольствие, с каковым примітил я желаемой порядок и благоустройство во всех частях оной вами уведенния с отменною чувствительностью видел я знаки усердия малороссийского дворянства и при сем как (...) * зделанный при изъявлении моей благодарности оному. Прошу быть истинным истолкователем моих чувств и моего расположения. В протчем пребываю ваш благосклонный

Подлинное подписанно собственною его императорского высочества рукою тако: Павел.

С подлінным читал бунчуковый товариш Семен Дубовик».

(ІР НБУВ. Ф. І. Спр. 56631. Тогочасна копія).

№ 18.

1781, жовтня 27 (16). с. Жидівці. Лист дружини спадкоємця престолу Павла – Марії.

«Копия.

Жидовец октября 16 д. 1781 года.

Граф Петр Александрович.

При самом оставленіи нашей границы я считаю моим долгом изъять вам мое благодарение за хорошия приготовления, вами учинения для проезда нашего чрез Малороссию. В сем попеченіи видела я новый и приятнейший знак вашего к нам усердия. Так же прошу вас засвидетельствовать малороссийскому дворянству мою благодарность за прием оным зделанный, который не престану в памяти моей с удовольствием сохранять. В протчем пребываю я ваша благосклонная.

Подлинное подписанно собственною ея императорскаго высочества рукою тако: Мария.

С подлінным читал бунчуковый товариш Семен Дубовик».

(ІР НБУВ. Ф. І. Спр. 56632. Тогочасна копія).

№ 19.

1781, грудня 12 (1). с. Пекарев (суч. Сосницького р.). Лист Григорія Долинського до Якова Почеки.

«Милостивый государ мой, Яков Максимович.

Имію честь поздравить вас первоприсутствующим в новоучрежденном суді, желая усерднѣе отправлять сие служение с помощью Всядѣйствующаго благополучно. То ест судити людем во правду.

Гдн бунчуковый товариш Семен Осипович Марченко дважды уже домогается отдачи ему занятых нами на обру (?) денег. Я отписал к нему, что он получит денги от вас. Понеже вы глава между шляхетством и кромѣ вас никто другой не имѣет власти собрать их на отдачу. Пожалуйте уплатите немедленно з благодарением и подлежащим процентом.

В протчем пребываю навсегда з искренним моім к вам, млостивому гсдру, усердием и преданностию.

Вашего высокоблагородия млстивого гсдра моего вірний и покорнѣйший слуга Григорий Долинский.

Декабра 7 д.1781 году. Пекарев».

(ІР НБУВ. Ф. І. Спр. 56642. Оригінал).

Тарасенко Інна Юрїївна – кандидат історичних наук, науковий співробітник Інституту української археографії та джерелознавства імені М. С. Грушевського Національної Академії наук України (вул. Троїхсвятительська, 4, м. Київ, 01001, Україна).

Tarasenko Inna Yu. – Ph.D. in Historical Sciences, Research Fellow at the M. S. Hrushevsky Institute of Ukrainian Archaeography and Source Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine (4 Trokhsviatytska Street, Kyiv, 01001, Ukraine).

E-mail: innatarasenko86@gmail.com

Дата подання: 10 січня 2022 р.

Дата затвердження до друку: 18 січня 2022 р.

Цитування за ДСТУ 8302:2015

Тарасенко, І. Зустріч монарших осіб та побудування тріумфальної арки у Добрянці 1781 р. *Сіверянський літопис*. 2022. № 1. С. 16–24. DOI: 10.5281/zenodo.6791945.

Цитування за стандартом APA

Tarasenko, I. (2022). Zustrich monarshykh osob ta pobuduvannia triumfalnoi arky u Dobryantsi 1781 r. [The meeting of the monarchs and the construction of the triumphal arch in Dobryanka in 1781]. *Siverianskyi litopys – Siverian chronicle*, 2022, 1, P. 16–24. DOI: 10.5281/zenodo.6791945.

